

Demokratizacija je tudi naš problem

Letošnje praznovanje dneva slovenske kulture označuje pomembna novost: ob njem ne bomo proslavljali vsak zase in vsak svojega Prešerna, kot smo bili vajeni skorajda že vsa poveljna leta. Kot je znano, prav v teh dneh potekata v Gorici in v Trstu proslavi, ki ju skupno prirejajo naše najpomembnejše prosvetne organizacije, in sicer Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice ter Zveza slovenskih kulturnih društev iz Trsta in Gorice.

To skupno proslavljanje je prav gotovo tesno povezano z zgodovinskimi premiki, ki smo jim v zadnjem času priča ra slovenskem in širšem svetovnem političnem prizorišču. Očitno gre za enega izmed mnogoterih učinkov mogočnega vala demokratizacije, ki je zajel ves politični Vzhod in še posebej SR Slovenijo. Ta ugotovitev pa je pomembna, saj iz nje izhaja, da je demokracija odprt problem tudi za našo narodnostno skupnost, in to v veliko večji meri, kot bi najbrž radi sami priznali.

Sicer pa je na dlani, da je stvarjem res tako. »Politični monizem«, ki je do nedavnega kraljeval v SR Sloveniji oziroma Jugoslaviji, je krepko segal in po svojih učinkih še sega tudi k nam in bistveno pogaja naše gospodarsko, kulturno in politično življenje. Po drugi strani se večina pripadnikov naše narodnostne skupnosti že vsa poveljna leta politično opredeljuje za komunizem in še posebej za KPI, ki se danes naravnost dramatično spopada z vprašanjem demokracije. Že na osnovi teh dveh dejstev moremo in moramo podvomiti v verodostojnost tistih, ki zatrjujejo, da ni za nas Slovence v Italiji politični pluralizem nikak problem, in sicer že zato ne, ker živimo v državi, ki je po njem urejena.

Res je, da se Slovenci v Italiji politično različno opredeljujemo, vendar to še ne pomeni, da kot skupnost živimo resnični politični pluralizem. Poudariti namreč velja, da pluralizem ni isto kot raznolikost, saj pomeni tudi sprejemanje drugače mislečih in torej predpostavlja neko temeljno enotnost, medtem ko je raznolikost sama po sebi lahko tudi razkosanost, agregat nepovezanih elementov. In raznolikost, ki je značilna za politično življenje naše narodnostne skupnosti, se dejansko v marsičem bolj približuje razkosanosti kot pa pluralizmu. Pomislimo le na politične monopolne in monopolčke, ki vladajo v dobrem delu naših »skupnih« in »krovnih« ustanov in organizacij; na krhkost in ne-

dalje na 2. strani ■

Za Slovence ZKJ ni več

Nastala je »ZKS-Stranka demokratske prenov«

Zveza komunistov Slovenije od nedelje, 4. februarja, ni več sestavni del Zveze komunistov Jugoslavije, temveč povsem samostojna stranka. Tako je bilo sklenjeno na konferenci v Cankarjevem domu v Ljubljani. Delegacija Zveze komunistov Slovenije je na konferenci poročala o poteku 14. izrednega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije v Beogradu, ki je bil prekinjen, potem ko so slovenski delegati zapustili dvorano in se vrnili v Slovenijo. Udeleženci konference v Ljubljani so delo slovenske delegacije na kongresu odobrili. Tako rekoč soglasno je bil sprejet predlog, naj Zveza komunistov ohrani le kratice in naj se preimenuje v Stranko demokratske prenov. Odpravljena je bila rdeča zastava s srpom in kladivom in zamenjana z modro zastavo z rumeno peterokrako zvezdo. Geslo nove stranke pa se glasi: »Za Evropo zdaj«.

Na konferenci so dalje sklenili, da bo na bližnjih volitvah za ZKS - Stranko demokratske prenov kandidiral za predsednika predsedstva Slovenije Milan Kučan, za člana predsedstva pa dr. Kmecl in dr. Zupančič. Milan Kučan bo, kot znano, tudi kandidat Socialistične zveze, ki bo prav tako nastopila na volitvah v letošnjem aprilu s svojimi listami in kandidati.

Kar zadeva nadaljnje odnose med slo-

venskimi komunisti in komunisti v ostalih jugoslovanskih republikah in pokrajinah, je bilo na konferenci rečeno, da se je Stranka demokratske prenov pripravljena pogovarjati s sorodnimi političnimi organizacijami na povsem enakopravnih osnovah, a da odločno odklanja takšno povezavo, kakršna je vladala v okviru Zveze komunistov Jugoslavije, ki za Slovence ne obstaja več, ker nočejo imeti z njo nobenega opravka.

Potrjena so bila v ostalem znana stališča, ki so bila izoblikovana in odobrena na zadnjem kongresu v Ljubljani, kot so suverenost slovenskega naroda, spoštovanje človekovih pravic, politični pluralizem, tržno gospodarstvo, zasebna lastnina, odprtje Evrope itd.

Konferenca z dne 4. t. m. v Cankarjevem domu v Ljubljani predstavlja vsekakor pomemben mejnik v politični zgodovini ne samo slovenskih komunistov, ki so imeli oblast v Sloveniji v vsej poveljni dobi, temveč tudi v zgodovini vsega slovenskega naroda. Slovensko ljudstvo bo v novih razmerah lahko preko političnih strank sodelovalo pri oblikovanju temeljnih smernic političnega, družbenega in gospodarskega razvoja. To pa je tudi smisel in bistvo resnične demokracije, ki pomeni vlado ljudstva.

SZ se odpira političnemu pluralizmu

Kar se je te dni dogajalo v Kremlju, je bilo zares nekaj zgodovinskega. Centralni komite sovjetske komunistične partije je razpravljal o predlogu Mihaila Gorbačova, naj se sedanja sovjetska ustava tako popravi, da komunistična partija ne bo imela več vodilne vloge v državi in družbi, temveč si bo takšno vlogo odsej morala sama zaslužiti, brez privilegijev, ki ji je dajala zakonodaja. S tem se v Sovjetski zvezi dejansko odpira pot političnemu pluralizmu, se pravi večstrankarskemu sistemu.

Medtem ko pišemo, še ne vemo, kako je sovjetski predsednik svoje predloge utemeljil. Iz radijskih, televizijskih in časničarskih vesti pa izhaja, da je Gorbačov večkrat ponovil, da je sedanje stanje v Sovjetski zvezi nevzdržno, da ne more tra-

jati, da je treba »perestrojko« razširiti tudi na same temelje komunističnega političnega in gospodarskega sistema. Odpraviti je po njegovem treba tisti ustavni člen, ki zagotavlja komunistični partiji vodilno vlogo, kar bo prej ali slej imelo za posledico, da se bodo poleg komunistične partije borile za uveljavljanje lastnih stališč oziroma predlogov tudi druge politične formacije in da bodo prevladala stališča in predlogi tistih, ki bodo imele na volitvah več glasov. Odpira se torej pot demokraciji, kakršno poznamo na Zahodu.

S tem seveda ni rečeno, da se bodo vsi problemi samodejno rešili. Morda bo na začetku še slabše, kajti demokracija zahteva aktivno sodelovanje in zlasti prevzemanje odgovornosti, česar ljudje na Vzhodu

dalje na 4. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 11. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Metka in Janko« (Žarko Petan); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Yesterday ali Od jutri ne kadim več«; 14.30 V studiu z vami: Sergej Verč; 16.00 Šport in glasba; 17.30 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 12. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Obalni oktet iz Izole; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Igrajmo se skupaj!; 15.10 Ta dom je naš; 16.00 Komorni orkester iz Budimpešte; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 13. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Dramatizirana glosa: »Godba na pihala« (Josip Tavčar); 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Moški zbor Franc Zgonik iz Branika; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 14. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Beleška; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Mešani zbor Lipa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Črno na belem«; 14.30 Na goiškem valu; 16.00 Slovenske sodobne vokalne skladbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 15. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski likar; 9.00 »Oj, vojna moja, vojna kruta«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče« — pomembni dogodki našega stoletja; 12.40 Moški zbor iz Postojne; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvigljena zavesa; 15.10 Rezija '89; 16.00 Dekliški zbor Erevan iz Erevana v Armeniji; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 16. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.20 Priljubljene melodije; 12.40 Zenski učiteljski zbor iz Tolmina; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Narišimo pravljico!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 17. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Slovenski madrigalisti; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Mešani zbor Ivan Rijavec iz Idrije; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Rezije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 Vladimir Bartol: »Alamut«, roman; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Na Kosovu se uveljavlja alternativa

S Kosova ni vesti o novih demonstracijah in neredih, čeprav se v mnogih krajih avtonomne pokrajine nadaljujejo stavke. To velja predvsem za Puđujevo in Uroševac, kjer je delo ustavljeno. Zaprti pa so tudi rudniki v Starem trgu. Točno ob 14. uri so se v ponedeljek, 5. t.m., oglasile tovarniške sirene v znak žalovanja za 27 uradnimi žrtvami represije. Življenje se je za dobro minuto ustavilo, tovarniškim sirenam pa so se pridružile avtomobilske hupe. Pobudo za to akcijo je dala kosovska alternativa, ki je tudi priporočila prebivalstvu na Kosovu, naj zvečer za 5 minut ugasne električno razsvetljavo po domovih in na oknih razstavi prižgane sveče. Obenem se nadaljuje zbiranje podpisov pod deklaracijo o demokraciji, večstrankarskem sistemu in prekinitvi nasilja. Doslej je deklaracijo podpisalo že več kot 300 tisoč ljudi.

V Beogradu se je sestalo predsedstvo Srbije in poslušalo poročilo podpredsednika srbske vlade Dušana Mihajlovića. Ta je ugotovil, da se je položaj na Kosovu v zadnjih dneh izboljšal, potem ko je Srbija

sprejela energične ukrepe za pomiritev avtonomni pokrajini. Srbsko predsedstvo zatrjuje, da se je treba z vsemi razpoložljivimi sredstvi upreti nasilnemu rušenju legalnih organov na Kosovu. Tako bo treba tudi evidentirati vse emigrante iz Albanije, ki naj bi v prvi vrsti netili upor. Temu naj bi v doglednem času odrekli gostoljubje in torej pravico do bivanja v Jugoslaviji. Srbsko predsedstvo dalje zahteva, da se na Kosovu redno spoštuje delovna obveznost.

V Titovi Mitrovici so odložili nadaljevanje sodne obravnave proti Azemu Vllasi in soobtoženim na ponedeljek, 12. februarja. Do odločitve je prišlo na zahtevo branilcev.

Albanski zunanji minister Malile je pozval glavnega tajnika Združenih narodov De Cuellarja, naj v imenu svetovne organizacije posreduje za pomiritev na Kosovu, kjer vlada politični terorizem. Albanski minister nadalje zatrjuje, da je njegova vlada pripravljena sodelovati na razgovorih z Beogradom za rešitev kosovskega vprašanja.

Predsednik Marković optimist

Predsednik jugoslovanske zvezne vlade Ante Marković se je udeležil sestanka vladnih šefov v švicarskem kraju Davos, kjer je zboroval Svetovni gospodarski forum. Predsednik beogradske zvezne vlade je obširno govoril o trenutnem gospodarskem stanju v Jugoslaviji in zlasti o učinkih, ki jih je na to stanje imela vrsta ukrepov zvezne vlade. Devizne rezerve Jugoslavije stalno rastejo — je dejal — in znašajo zdaj kakih sedem milijard dolarjev. Lani je Jugoslavija odplačala tri milijarde 800 milijonov dolarjev svojega dolga.

Marković je tudi naredil obračun prvega meseca znane »operacije dinar«, se pravi obračun ukrepov za omejitev inflacije. Marković je dejal, da doseženi rezultati opravičujejo optimizem glavnega stratega reforme, ameriškega strokovnjaka Sachsa.

V drugem delu svojega poročila se je Marković dotaknil ustavnih in političnih reform v Jugoslaviji, ki naj omogočijo, da bo zvezna vlada vodila učinkovito in racionalno politiko do tujine tako na denar-

nem kot na drugih področjih. Glavni cilj teh reform je izoblikovanje nove države, ki naj bo osvobodena nalog, ki niso v skladu s tržnim gospodarstvom in z večstrankarskim sistemom. Opozoril je na demokratski proces v Jugoslaviji, ki je že globoko zaoral, saj so se pojavile številne nove politične formacije. Pri tem pa so nekateri izrazili bojazen, da bi Jugoslavija razpadla, marsikdo pa je vprašal, naj se pojasni resnična ozadja dogajanja na Kosovu.

—0—

AVSTRIJA NI OGROŽENA

Avstrija se ne čuti ogrožena od Jugoslavije ne vojaško ne na kakršen koli drugačen način. Tako so uradno sporočili v dunajskem ministrstvu za zunanje zadeve. Tiški govorni predstavnik avstrijskega zveznega kanclerja je izjavil, da vlada na Dunaju ni niti enkrat doslej objavila ugotovitve o kakršnikoli ogroženosti Avstrije s strani Jugoslavije.

Demokratizacija je tudi naš problem

■ nadaljevanje s 1. strani

učinkovitost vseh naših dosedanih »skupnih« oziroma »enotnih« političnih predstavništev, ki niso nikoli bila kaj več kot priložnostno stikanje vrhov brez jasne in čvrste zakoreninjenosti v bazi; na dejstvo, da doslej nismo znali najti skupnega jezik niti pri tako temeljni zadevi, kot je sestavljanje zakonskega predloga za globalno zaščito naše narodnostne skupnosti itd. — vse do ločenih Prešernovih proslav.

Dejstvo, da letos praznujemo dan slovenske kulture tudi s skupnimi priredit-

vami, daie upati, da se tudi pri nas končno začneja kaj premikati, da mogočni val demokratizacije, ki je zajel polovico sveta, le ne bo pljusnil mimo nas oziroma čez nas. Zdaj se nam ponuja edinstvena in mogoče nenovoliiva priložnost, da uredimo medsebojne odnose, da odpravimo mnoge pole in tabuje, ki dušijo naš skupni prostor. S tem homo pridobili moralno in politično moč, ki nam je potrebna tudi za boljšo ureditev naših odnosov z večinskim narodom.

M. B.

NARODNI DOM »BALKAN« V TRSTU

Kdo še hrani slikovno gradivo?

Na začetku stoletja je nastalo po načrtih Maksa Fabianija kulturno-gospodarsko-družabno središče Slovencev v Trstu: Narodni dom - »Balkan«, ki je imel seveda izjemen nacionalno politični pomen, zaradi česar je bil leta 1920 tudi z ognjem uničen. Prof. Marko Pozzetto pripravlja za Založništvo tržaškega tiska monografijo o tem monumentalnem centru, ki je bil po obsegu dejavnosti in po ustrezni arhitekturi prvi tako zasnovan v Evropi. V knjigi bodo predstavljene vse organizacije in aktivnosti v njem in zunanja ter notranja podoba doma. Veliko gradiva o vsem tem je bilo uničenega, prepričani pa smo, da

ga je še kaj v zasebni lasti ali v arhivih katere od ustanov.

Vse, ki dragoceno dokumentacijo (dokumente, lepake, razne predmete, predvsem pa fotografije notranjščine) hranijo ali vedo zanj, prosimo, da se nam javijo, oz. da jo ali odstopijo ali posodijo ali dovolijo preslikavo. O zaslugi, da so ohranili delček našega zgodovinskega spomina, bo pričalo njihovo ime v knjigi.

Javite se nam vsaj do konca marca na naslov: ZTT - Knjižne izdaje, Ul. Montecchi 6, 34100 Trst, tel. 7796644 (klicna iz Jugoslavije 993940) ali Narodna in študijska knjižnica, Ul. Petronio 4, 34100 Trst, tel. 733086.

Interpelacija Bojana Brezigarja glede zemljišč za sinhrotron

Zakaj silijo v birokracijo?

Pred dnevi je svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar vložil v deželni svetu interpelacijo v zvezi z zemljiščem za namestitev sinhrotrona pri Bazovici. Brezigar najprej ugotavlja, da je deželna vlada na eni zadnjih sej proučila dokument, ki so ga pripravili slovenski izvedenci in ki vsebuje zahteve kot protidajatev za žrtve, ki jih bodo imele Bazovica in druge vasi na tržaškem Krasu zaradi novih del na Področju za znanstvene in tehnološke raziskave in zaradi sinhrotrona.

Svetovalec Ssk jemlje z zadovoljstvom na znanje, kako deželna vlada meni, da so mnogi problemi, omenjeni v dokumentu, vredni vse pozornosti in da jih bo deželna uprava, kolikor sodi v njeno pristojnost, skušala rešiti. Deželna vlada vsekakor namerava nadaljevati s proučevanjem vseh teh vprašanj z namenom, da se najde zadovoljiva rešitev.

Bojan Brezigar po drugi strani ugotavlja, da pristojni deželni uradi že priprav-

ljajo postopek za razlastitev zemljišča za sinhrotron in za začasno zasedbo zemljišča, kot so med drugim zahtevali voditelji Družbe za sinhrotron, o čemer je poročal tudi krajevni tisk.

Ker je takšen postopek v kričečem nasprotju s sklepom deželne uprave, da bo nadaljevala s pogajanjem za sklenitev sporazuma, ki bi ga sprejeli obe prizadeti strani, svetovalec Slovenske skupnosti vprašuje deželno vlado, ali ne meni, da bi bilo bolje, če bi se ohranilo dosedanje stanje sodelovanja s prizadetim prebivalstvom Bazovice in okolice, kar bi gotovo pospešilo potek pogajanj s Kraško gorsko skupnostjo in z drugimi zainteresiranimi institucijami, da bi se čimprej sklenil sporazum. V nasprotnem primeru bo deželna vlada sicer lahko poskrbela za začasno zasedbo zemljišča, vendar bo prizadeto prebivalstvo takšen postopek smatralo za nasilje, čemur se bo uprlo z vsemi zakonitimi sredstvi.

ZAGATE NAŠEGA JEZIKA

Na Kosovu ali na Kosovem?

V nekaterih časopisnih dopisih, v radijskih in televizijskih poročilih (ne vseh) o dogajanju v Jugoslaviji sem opazil, da poročevalci ime avtonomne pokrajine Kosovo, pa tudi drugih krajev, različno pišejo in sklanjajo, enkrat kot samostalniki (na Kosovu), drugič kot pridevniki (na Kosovem). Kako je prav?

Po svojem izvoru je zemljepisno ime Kosovo sicer pridevnik oziroma pridevniška beseda, vendar ga Slovenci danes občutimo kot pravi samostalni srednjega spola in ga seveda sklanjamo po IV. sklanjatvi oziroma po osnovni sklanjatvi samostalnikov srednjega spola, npr. *darilo ali mesto*, to je: *Kosovo, Kosova, Kosovu*, itd., a ne kot pridevnik *dobro*: (*Kosovo, Kosovega, Kosovemu*, itd.). Enako se sklanjajo tudi nekatera druga imena srbohrvaškega ali makedonskega jezikovnega območja, npr.: *Biokovo* (pod *Biokovom*), *Kumanovo* (v *Kumanovem*), *Borovo* (v *Borovu*), *Pančevo* (v *Pančevu*), pa tudi druga slovanska imena: *Dimitrovo*, v *Dimitrovu*, itd.

Pri slovenskih zemljepisnih imenih na -o pa velja pravilo, da jih sklanjamo vedno le po pridevniški sklanjatvi, npr.: *Cerovo*, v *Cerovem*; *Globoko*, v *Globokem*; *Razdrto*, z *Razdrtega*; *Jezerko*, z *Jezerškega*; *Trnovo*, iz *Trnovega*, v *Trnovem*; *Grahovo*, iz *Grahovega*, itd. Ponekod raba omahuje med pridevniško in samostalniško obliko celo pri istem imenu, npr. *Tezno*, na *Teznem* ali na *Teznu*; *Vrsno*, z *Vrsna*, na *Vrsnem*, itd. Po leksikonu *Slovenska krajevna imena* pa je le malo takih (menda le pet) imen, ki jih je razen po pridevniški mogoče sklanjati tudi po samostalniški sklanjatvi.

Samo po sebi pa mora biti jasno, da se je treba, čeprav slovnično pravilo dopušča dvojnost, v istem besedilu dosledno držati samo enega načina pregibanja oziroma pisanja. Za uradno ime pa velja tista oblika, ki je zapisana pri upravni oblasti, čeprav ta kdaj ne ustreza obliki in rabi v kraju samem.

Robert Petaros

—o—

BO SPOR ODPRAVLJEN?

Na pobudo jugoslovanske vlade so se 5. t.m. v Beogradu sestali predstavniki republiških izvršnih svetov Slovenije in Srbije, ki sta jih vodila predsednika Šinigoj in Radmilović. Ob koncu razgovora, ki ie potekal za zaprtimi vrati, so izdali poročilo, v katerem je rečeno, da se bosta oba izvršna sveta v okviru svojih pooblastil zavzemala za zagotovitev pogojev, ki bodo omogočili uresničevanje gospodarske in politične reforme ter delovanje enotnega jugoslovanskega tržišča. Izvršna sveta Slovenije in Srbije se bosta tudi trudila za uresničevanje jugoslovanske politike do Kosova.

Odobren okvirni načrt za razširitev štivanske papirnice

V ponedeljek, 5. t.m., je devinsko-nabrežinski občinski svet že tretjič razpravljal o razširitvi štivanske papirnice. Kot smo že poročali, je po prvotnem soglasju prišlo med strankami, ki so zastopane v občinskem svetu, do ostrih nasprotovanj, saj so se komunisti, katerim so se več ali manj pridružili tudi socialisti, ob podpori tovarniškega sveta papirnice protivili razširitvi prvotnega načrta. Slovenska skupnost se je skupno z demokristjani in neodvisnim Tuto dosledno zavzemala za uresničenje novega dela papirnice, saj bo tako zagotovljena za precej let zaposlitev vseh sedanjih in novih delavcev. Papirna industrija trenutno preživlja krizo in samokdor razpolaga z najmodernejšo tehnologijo, lahko tekmuje z uspehom na tem področju.

Precej težav je občinskemu odboru povzročalo nejasno stališče odbornika za okolje Certa, saj je ta na javnem sestanku v Sesljanu izrekel precej pomislekov naravovarstvenega značaja. Župan Brezigar je že na predzadnji seji natančno obrazložil, kako misli lastnik papirnice rešiti vse probleme, da ne bi prišlo do onesnaženja okolja in da se zajamči čimvečja zaposlitev. Neposredno pred občinsko sejo sta se Ssk in KD srečali s predstavniki tovarniškega sveta. Obe stranki sta zagotovili, da bo občina strogo pazila, da se bodo vse obljube izpolnile.

Na seji sami je po daljši diskusiji, med katero so se pravzaprav vse stranke izjavile za razširitev obrata, prišlo do enotnega stališča, ki je bilo izoblikovano v soglasno sprejeti resoluciji. Ta poudarja, da se podpira izgradnja nove papirnice ob spoštovanju varstva okolja in z jamstvom, da se sprejme v službo čim več domačinov, da se z vsemi sredstvi zaščitijo delavci pred nezgodami in da se sanira morebitna dosedanja ekološka škoda.

Sledilo je glasovanje o popravku prvotnega načrta, čeprav so komunisti zahtevali, naj se odločitev prenese na dan po sestanku, ki ga je sklical deželni odbornik Saro in ki se ga bodo udeležili predstavniki občine, sindikati in lastniki tovarne. Večina je bila mnenja, da se lahko diskusija zaključi z glasovanjem, saj bo mnenje občinskega sveta obvezovalo ves odbor, kateremu ne bo nihče mogel očitati zavlačevanja. Za ta sklep so glasovale vse stranke, razen komunistov, ki so se vzdržali.

Prepričani smo, da je tudi tokrat občinska uprava ravnala modro, saj ni nasedla predvolilni demagogiji, temveč odgovorno in zavestno dala možnost, da se v občini ustvarijo nova delovna mesta in, kar je še važnejše, da se prepreči, da se delovna mesta skrčijo. To je nov dokaz, da se z resnim pristopom lahko uspešno upravlja, četudi se ne razpolaga s trdno večino.

Prešernova proslava v Peterlinovi dvorani v Trstu

Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev sta v ponedeljek, 5. t.m., priredili Prešernovo proslavo. Slavnostni govornik je bil Božo Rustja. Številno občinstvo je nato poslušalo razglasitev nagrad literarnega in fotografskega natečaja revije Mladika, prisostvovalo podelitvi priznanj »Mladi oder« in nastopu dekliškega zbora »Slovenski šopek«, ki ga vodi Ljuba Smotlak. Še prej pa so odprli razstavo del tržaških slikarjev ob sodelovanju Sklada Mitja Čuk.

Prve nagrade natečaja revije Mladika za prozo komisija ni podelila. Drugo nagrado je prejel Andrej Arko iz Ljubljane, tretjo pa Dolores Terseglav z Reke. Tudi pri poeziji ni bila podeljena prva nagrada. Druga je pripadla Berti Golob iz Kranja, tretja pa Karini Morris iz Zahodne Nemčije.

Pri fotonatečaju je prvo nagrado dobil Tržačan Riccardo Kalin. Odkupno nagrado pa je komisija podelila Maši Bandelj.

Sledila je razglasitev natečaja »Mladi oder«, ki ga že 15 let razpisujeta Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici in Slovenska prosveta v Trstu. Natečaj je namenjen skupinam v naši deželi. Tudi letos so bila priznanja razdeljena v tri skupine. V prvo spadajo skupine, ki delujejo samostojno kot pravi odri. V drugo kategorijo spadajo igralske skupine, ki delujejo priložnostno v okviru kulturnih in prosvetnih društev, v tretjo pa šole, oziroma otroške igralske skupine. V prvi kategoriji je bilo podeljenih šest priznanj, v drugi sedem, v tretji pa tri. Plakete so bile podeljene prav najmlajšim. Dve sta šli na Tržaško, in sicer učencem petega razreda osnovne šole France Bevk z Opčin ter srednji šoli Fran Erjavca iz Rojana. Za Goriško je bila v tej kategoriji nagrajena s pla-

keto osnovna šola Alojz Gradnik iz Števerjana.

Priznanja v okviru druge kategorije torej skupin, ki delujejo priložnostno, so prejeli igralska skupina Prosvetnega društva Hrast iz Doberdoba, mladinska skupina Rupa Peč, Prosvetno društvo Podgora tržaški skavti, mladinska igralska skupina Tamara Petaros, skavtska skupina iz Mačkolj in gledališki krožek Slovenskega kulturnega kluba.

V okviru prve kategorije je bila zlati plaketa podeljena članom Dramskega društva Prosvetnega društva Štandrež za izvedbo veseloigre »Kaj bodo rekli ljudje«. Nato je bil nagrajen Amaterski oder Jaka Štoka s Proseka in Kontovela za uprizoritev igre Josipa Tavčarja »Ločitev«. Sledili so člani Šentjakobske dramske skupine, ki so lani uprizorili »Županovo Micko«.

Končno so bila podeljena še tri priznanja za priložnostne pobude, ki pa so bile tako kvalitetne, da zaslužijo nagrado prve kategorije. Prejeli so jih igralska in pevsko skupina, ki je pripravila opereto Radovana Gobca »Planinska roža« v režiji Aleksija Pregarca; Radijski oder in gledališki krožek Slovenskega kulturnega kluba za bogoslužno meditacijo »Bodi svetloba« v režiji Adrijana Rustja in dijaki klasične gimnazije v Trstu, ki so izvedli »Proces na Vrdeli«, delo, ki ga je napisal Anonimus Carsicus.

—o—

SOVJETSKA ZVEZA SE ODPIRA POLITIČNEMU PLURALIZMU

■ nadaljevanje iz strani 1

du niso vajeni. Ne glede na to je jasno, da stojimo na pragu izredno pomembnih, za res zgodovinskih dogodkov, ki bodo široko odmevali tudi pri nas.

—o—

Jubilejni koncert ansambla Taims

Priljubljeni in uveljavljeni ansambel narodnozabavne glasbe Taims z Opčin je v nedeljo, 4. t.m., priredil v občinski telovadnici v Zgoniku jubilejni koncert, ki je potrdil, da uživa velik ugled in da ima tako na Tržaškem kot na Goriškem veliko prijateljev. Telovadnica je bila namreč nabito polna in to dejstvo je verjetno še bolj vžgalo »godce« in pevce, da so s svojo glasbo dobesedno navdušili občinstvo. Zanimali so vrsto svojih skladb pa tudi znane Avsenikove pesmi in nekatere pesmi Alpskega kvinteta, ki so Taimsom, kot sami pravijo, bili za vzornika. Nedvomno pa je ta naša glasbena skupina že toliko samosvoja, da lahko mirno trdimo, da ima sama svoj oseben slog in odnos do glasbene zvrsti, ki jo izvaja. To pa je pri narodnozabavni glasbi gotovo važno, saj so si drugače ritmi in pesmi zelo podobne.

Sedanjim članom ansambla se je ob tej priložnosti pridružila tudi njegova bivša pevka Nadja Fabris. Bogati spored je povezoval in istočasno s prijetnimi domisljicami zabaval poslušalce znani štajerski hu-

morist Vinko Šimek - Jaka Šraufciger. Po krajšem odmoru je z zanimivim rokometnim sporedom nastopil tržaški čarodej Vikj. Ansambel Taims je posebno skladbo posvetil prisotnemu ustanovitelju skupine duhovniku in navdušenemu glasbeniku Francu Pohajaču, ki je v nedeljo med drugim praznoval svoj rojstni dan.

SOVJETSKA ZVEZA SE ZANIMA ZA JADRANSKI ZAVOD

Sovjetski veleposlanik v Italiji Lunkov je na srečanju s predsednikom devinskega Jadranskega zavoda Združenega sveta Belcijem in ravnateljem te mednarodne šole Sutcliffom povedal, da se tudi Sovjetska zveza zanima za to, da bi poslala nekego gojencev v Devin. Oba predstavnika Jadranskega zavoda bosta zato v kratkem odpotovala v Moskvo, da bi se ta želja uresničila, saj se Zavod zelo zanima za pospeševanje dobrih odnosov med Vzhodom in Zahodom.

Komisija Ssk o Maccanicovem osnutku

Solska komisija Slovenske skupnosti v Trstu je na svoji seji 2. februarja obravnavala več problemov. Najprej se je seznanila z odgovori prosvetnega ministra na tri vprašanja, ki so jih na njeno pobudo bila vložila v preteklih mesecih valdostanska parlamentarica Caveri in Dujany glede financiranja učbenikov za slovenske šole, združevanja nekaterih srednjih šol ter glede zamudnega izdajanja dovoljenj za uživanje dodeljenih štipendij prizadetim šolnikom s strani ministrstva.

Komisija je vzela na znanje, da se je vprašanje finančnih prispevkov za pripra-

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO
SLOVENSKO KARITATIVNO DRUŠTVO -
SLOKAD
SLOVENSKA
VINCENCIJEVA KONFERENCA

vabijo

na družabno srečanje, ki bo v torek, 13. februarja, ob 16. uri v prostorih Slovenske Prosvete, ul. Donizetti 3, I. nadstropje.

Srečanje je namenjeno slovenskim starejšim občanom: da bi se medsebojno spoznali, razgovorili, si izmenjali mnenja in izrazili svoje osebne in skupne potrebe in želje.

Na srečanju bodo prisotni poleg predstavnikov omenjenih dobrotelčnih ustanov tudi zdravstveni in socialni delavci, ki delujejo v okviru javnih ustanov v Trstu.

Poskrbljeno bo tudi za prigrizek.

Na srečanje povabite tudi svoje prijatelje in znance.

Se enkrat toplo vabljeni.

Slovenske dobrotelčne ustanove
v Trstu

vo in tiskanje slovenskih učbenikov po več letih zastoja premaknilo z mrtve točke in da se je končno rešilo vprašanje glede odhoda štipendistov na univerzo v Ljubljani.

Nato je komisija preučila določila Maccanicovega osnutka glede šolstva. Pri tem je ugotovila, da je to poglavje zelo površno in pomanjkljivo sestavljeno ter da v bistvu ne vsebuje nobenih novih pridobitev, nasprotno v nekaterih pogledih je celo omejevalno, zlasti kar zadeva ustanavljanje novih šol in upravljanja šol na ravni pokrajinskih šolskih uradov in deželnega šolskega urada.

Po poglobljeni razpravi je komisija izdelala predloge popravkov in dopolnil k posameznim členom, ki jih bo nato preučila še deželna pravna komisija stranke. Slednja namreč zbira vse gradivo, potrebno za temeljito dopolnitev celotnega Maccanicovega zakonskega osnutka, ki bi ga morala vlada vsakčas predložiti senatu v razpravo.

»Da bi zedinil rod slovenske cele« v Trstu in Gorici

Pod naslovom »Da bi zedinil rod slovenske cele« bo letos potekal »Dan slovenske kulture 90« med Slovenci v Italiji. Bistveno obeležje letošnjega dogodka je skupni nastop vseh Slovencev, saj so ga pripravile: Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice ter Zveza slovenskih kulturnih društev iz Gorice in Trsta. Scenarij za prireditve je pripravil Janez Povše, režiser gledališko povezane prireditve je Marko Sosič. V sodelovanju s šolo Glasbene matice in s Slovenskim centrom za glasbeno vzgojo »Emil Komel« iz Gorice, kakor tudi z Deželnim sedežem RAI v Trstu ter ob podpori slovenskih denarnih zavodov bosta nastopila mešani pevski zbor »Milan Pertot« iz Barkovelj pod vodstvom Aleksandre Pertot ter moški pevski zbor »Mirko Filej« iz Gorice pod vodstvom Zdravka Klanjščka. Dalje gojenci glasbenih šol David Žerjal, Maila Ozbič, Vasja Legiša, Erika Buzečan, Marko Štoka, Francesco Furlanich, Claudia Sedmach in Miran Devetak. Sporočila sodobnih slovenskih zamejskih pesnikov — Vinko Beličič, Marko Kravos, Miroslav Košuta, Irena Žerjal, Ace Mermolja, Marij Čuk, Ljubka Šorli, Bruna Pertot, Aleksij Pregarc, Boris Pangerc, Zora Saksida — ter Bevkove in Prešernove misli bodo podajali Alda Sosič, Barbara Rustja, Franko Korošec ter Drago Gorup, pri predstavi pa sodelujeta tudi Karin in Fiona Mezgec.

Najprej bo prireditev izvedena v Gorici in sicer 8. februarja ob 20.30 v Audito-

riju — slavnostni govornik bo Aldo Rupel. V Trstu bo isti dogodek realiziran 10. februarja ravno tako ob 20.30 in sicer v Kulturnem domu — slavnostni govornik bo to pot Boris Pahor. Na vsak način velja tudi ob koncu te informacije podčrtati dejstvo skupnega nastopa vseh Slovencev v Italiji kakor tudi željo organizatorjev, da bi letošnji Dan slovenske kulture zaživel v poglobljenem in povezovalnem smislu, kot ga pač navdihuje izročilo našega največjega pesnika.

—o—

VLADIMIR KLANJŠČEK RAZSTAVLJA V GORICI

V Kulturnem domu v Gorici razstavlja svoja dela slikar Vladimir Klanjšček iz Števerjana. Avtor je obiskoval oddelek za likovno umetnost na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Zdaj poučuje likovno vzgojo na slovenski nižji srednji šoli v Gorici. Razstava v Kulturnem domu bo odprta do 13. t.m. (urnik od 10. do 12.30 in od 17. do 19.30).

—o—

PRIREDITVE V KULTURNEM DOMU V GORICI

13. (torek) ob 20.30: Srečanje s Silvanom Sau in Pasquale Desimone: »Preteklost in bodočnost Italijanov v Istri«. Prireditelj: SMREKK.

14. (sreda) ob 18. uri: Otvoritev razstave slikarja Staneta Žerka iz Škofje Loke. Prireditelj: ZSDK in Kulturni dom.

15. (četrtek) ob 18. uri: Srečanje z avtorjem Carlom Sgorlonom. Prireditelj: Kulturni dom.

15. (četrtek) ob 20.30: Kinoatelj - Gorica Kinema '90. Film: »Sweetie«. Režija: Jane Campion.

17. (sobota) ob 20.30: 20 let rekreacije SPDG. Družabni večer. Prireditelj: SPDG.

22. (četrtek) ob 20.30: Kinoatelj - Gorica Kinema '90. Film: »Nostos. Povratek«. Režija: Franco Piavoli.

24. (sobota) ob 21. uri: Pustni ples. Prireditelj: SMReKK.

27. (torek) ob 15. uri: Otroško pustno rajanje Naš vrtljak 4. Prireditelj: ZSKD, Dijaški dom in Kulturni dom.

DAN SLOVENSKE KULTURE V RONKAH

Slovensko kulturno rekreativno društvo »Jadro« in slovenska komisija pri Javnem večnamenskem kulturnem središču v Ronkah vabita na »Dan slovenske kulture«. Slavnostni govornik bo Igor Tuta. Na sporedu bo tudi predvajanje filma »Zamejci« ob prisotnosti režiserja A. Mlakarja iz Ljubljane in avtorjev. Prireditelj bo v Selcah (Ronke), v dvorani rajonske konzulte, v petek, 16. t.m., ob 19.30.

Nova številka zanimive goriške revije

Na goriškem gradu so v petek, 2. t.m., predstavili novo, 3. številko revije »Annali di storia Isontina - Società, economia, beni culturali« — (Letopis za posoško zgodovino - družba, gospodarstvo in kulturne zanimivosti), ki jo izdaja goriška pokrajinska uprava.

Gre za revijo, ki naj bi po namenu izdajateljev omogočala objavo študij in raziskav, katere naj bi ovrednotile bogato arhivsko in muzejsko gradivo na Goriškem.

V tretji številki revije Silvano Cavazza objavlja obsežno študijo o grofu Vitu Dornberškem, ki je bil cesarjev namestnik za

Goriško in tudi pomemben diplomat v službi Habsburžanov, še posebej pri urejanju diplomatskih odnosov z beneško republiko in sveto stolico. Znani zgodovinar Branko Marušič je prispeval članek o velikem Tolminkem puntu, ki je leta 1713 zašel vso Primorsko. Loredana Panariti razpravlja o jugoslovanskem zgodovinskem njegovem odnosu do francoske prisotnosti v naših krajih. Alberto Luchitta je prispeval zapis o nastanku in razvoju tekstilne industrije na Goriškem. Isabel Ahumada Silva pa je za tretjo številko revije napisala članek o najdbi relikvrijev v gradeški stolnici in o pomenu te najdbe.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izšel je zbornik o vlogi Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja

Konec prejšnjega leta je v Ljubljani izšel zbornik, ki ga je pripravila in izdala Slovenska matica, pri izidu pa so sodelovale še vse tri Mohorjeve družbe iz Celja, Celovca in Gorice. Prav zaradi tega ponujajo te tri sestrskeske založbe to knjigo v doplačilnem izboru letošnje knjižne zbirke. Gre za zbornik razprav s posvetovanja, ki ga je spomladi leta 1988 priredila Slovenska matica. Uredili so jo prinani slovenski zgodovinarji France Dolinar, Joža Mahnič in Peter Vodopivec. Simpozij je nazorno opozoril na vlogo, ki jo je Cerkev igrala v prejšnjem stoletju na Slovenskem. Uvod v knjigo je prispeval Bogdan Grafenauer in opozoril na nekaj okvirnih vprašanj o razmerju med Cerkvijo in slovensko kulturo. Dejansko je utemeljil vzroke, zaradi katerih je Slovenska matica priredila to zborovanje. Prvi prispevek je napisal Franc Kralj, in predstavil cerkvene razmere na Slovenskem od konca 18. do konca 19. stoletja. Pri tem je nakazal cerkveno ureditev in spremembe v tedanjem času, opozoril je na razne miselne usmeritve Cerkve prejšnjega stoletja ter pomembnejše dogodke iz slovenske cerkvene zgodovine. Podrobneje je te duhovne vplive in spremembe v Cerkvi na Slovenskem v 19. stoletju obdelal Metod Benedikt. Še posebej je razčlenil nastop jožefinskih reform in janzenizem ter vlogo, ki ga je imel med slovenskimi razumniki in duhovniki. Zelo dobro je tudi prikazano nasprotovanje janzenizmu. Prikazal je tudi vpliv na duhovnost nekaterih vidnejših osebnosti, kot so bili misijonar, škof Baraga in škof Slomšek.

Marjan Smolik je na zborovanju prikazal izobraževanje in vzgojo slovenskih duhovnikov v 19. stoletju. Gre za pomembno temo, saj je mogoče na osnovi učnih načrtov, učbenikov in pro-

fesorjev tudi ugotavljati idejne usmeritve kasnejših duhovniških generacij. Zanimiv je prikaz samoizobraževanja bogoslovcev v posameznih škofijah. Bogdan Kolar je prispeval referat o slovenski Cerkvi v razponu med domom in svetom. Jasno je namreč, da je Cerkev v prejšnjem stoletju bila tesno povezana s širšo družbeno skupnostjo in da je posredno ali neposredno črpala zunanje vplive ter prav tako oblikovala in vplivala na civilno družbeno življenje. V tem predavanju je natančneje prikazan odnos slovenskih duhovnikov do papeža in papeške države ter do cesarja in avstroogrške monarhije. Avtor je tudi podrobneje obdelal misijonsko razsežnost slovenskega cerkvenega življenja, saj je znano, da je v prejšnjem stoletju uspešno delovalo v svetu več zaslužnih slovenskih misijonarjev. Prikazal je tudi stike in vezi, ki jih je skušala slovenska Cerkev ohraniti z izseljenci po svetu.

Zgodovinar Vasilij Melik je predaval o Cerkvi in slovenski nacionalni zavesti. O Cerkvi in slovenskem šolstvu pa je predaval Andrej Vovko. Zaradi terezijansko-jožefinskih reform je cerkvena oblast igrala pomembno vlogo pri ljudskem šolstvu v avstroogrski monarhiji. Razmere so se deloma spremenile po letu 1855, ko je bil sklenjen konkordat med Vatikanom in Dunajem. Miloš Rybar je prikazal nastanek in razvoj družbe Svetega Mohorja, te prve slovenske založbe. France Martin Dolinar je razčlenil delež ljubljanskega škofa Antona Alojzija Wolfa (škof je bil od leta 1824 do leta 1959) pri oblikovanju slovenskega izobraženstva. Pri tem je zanimivo ugotavljati, da so doslej številni literarni zgodovinarji krivično presojali in prikazovali osebnost škofa Wolfa. O vplivu neosholasti-

ke na Slovenskem je napisal natančen in tehten članek Janez Juhant. Ta filozofska usmeritev je imela med Slovenci vrsto pomembnih somišljenikov in je zato v cerkvenih krogih bistveno vplivala na nekatere miselne tokove. O tem problemu, se pravi o Cerkvi in slovenski filozofiji, je podrobneje predaval Ivan Urbančič. O delovanju duhovščine na področju jezikovnega delovanja, kot so jezikovna politika v katehezi, jezikovno izražanje v bogoslužju oziroma raziskovanje slovnične in besediščne zgradbe jezika je napisala razpravo Martina Orožen.

Jože Gregorič pa je prikazal prispevek duhovnikov k slovenski kulturi. V razpravi je na vedenih več desetih uglednih in priznanih slovenskih duhovnikov, ki so v prejšnjem stoletju bistveno prispevali k družbeni in kulturni rasti slovenskega naroda ter pri tem skrbeli tudi za blagostanje preprostih ljudi. Boris Paternu je kot odličnega poznavalec slovenske književnosti napisal referat o Cerkvi in poeziji, Borut Lopar pa o razmerju med slovensko glasbo in Cerkvijo v prejšnjem stoletju. O slovenskih duhovnikih in gospodarskih razmerah na Slovenskem je prispeval obsežnejši referat zgodovinar Peter Vodopivec, Stane Granda pa je prikazal vlogo slovenske duhovščine za tehnični in gospodarski napredek.

Nakazana vsebina zbornika »Vloga cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja« bi gotovo zaslužila podrobnejšo analizo, predavatelji so si dejansko izbrali za predmet razprave ramerje Cerkve do slovenske kulture. Načeli so torej zelo obsežno snov, ki jo zbornik dejansko le nakazuje.

—o—

Josip Juraj Strossmayer - 175-letnica rojstva

V Osijeku na Hrvaškem je bila v nedeljo, 4. t.m., spominska proslava, ki jo je priredila Jugoslovanska akademija znanosti iz Zagreba ob 175-letnici rojstva Josipa Juraja Strossmayerja enega najpomembnejših osebnosti kulturnega cerkvenega in javnega življenja na Hrvaškem ter na jugoslovanskem ozemlju nasploh v prejšnjem stoletju. Proslavo so priredili v Osijeku, ki je rojstno mesto velikega hrvaškega katoliškega škofa. Ta se je rodil leta 1815 in je bil škof v Djakovu v Slavoniji od leta 1850 do svoje smrti leta 1905, se pravi polnih 55 let. Za svoje ga škofovanja si je odločno prizadeval za zedjenje katoliške in pravoslavne Cerkve na slovenskem jugu in je v Djakovu med drugim dal zgraditi lepo katedralo, ki je posvečena zedinjenju obeh Cerkva. Zgrajena je bila v drugi polovici 19. stoletja in predstavlja nekakšno cerkev svetega Petra v Rimu v malem. Škof Strossmayer je sodeloval na vatikanskem vesoljnem zboru leta 1870 in je bil eden redkih škofov, ki so glasovali proti dogmi o papeževi nezmotljivosti.

Toda škof Strossmayer je globoko zaoral tudi v kulturnem in javnem življenju, saj je bil med drugim eden nosilcev in utemeljiteljev jugoslovanske ideje. Leta 1868 je dal pobudo za ustanovitev Jugoslovanske akademije znanosti v Zagrebu in ima glavno zaslugo, da je bila leta 1874 v Zagrebu ustanovljena hrvaška univerza. Ob 175-letnici njegovega rojstva je bila v Osijeku svečana akademija, na kateri je o življenju in delu

dalje na 8. strani

Izšla je februarska številka Pastirčka

Kot je značilno za vse otroške liste, se tudi revija »Pastirček« drži pravila, da objavlja članke, ki so značilni za mesec, v katerem posamezna številka izide. Letošnja peta, februarska številka »Pastirčka« se zato začneja z uvodnikom Berte Golob, ki ugotavlja, da »Ljudje, ki veliko premišljajo o pomembnih stvareh«, znajo povedati, kako bi bili v primerjavi z drugimi narodi Slovenci siromašni, če ne bi imeli Prešerna.

Velikani človeške misli nikoli ne umrejo, ugotavlja Berta Golob. Od telesne smrti dr. France Prešerna mineva 141 let, vendar pesnik še zmeraj živi. Noben drug človek pod soncem ni napisal tehle besed:

»Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da koder sonce hodi,
preprij iz sveta bo pregnan«.

To najbolj človekoljubno, narodoljubno in tudi krščansko misel je zapisal prav France Prešeren, pravi Golobova. Sledi slikanica, ki je namenjena nižji stopnji osnovnošolskih otrok in ki tej starostni dobi primerno razlaga v risbi in besedi, kaj je molitev. Pesnica Ljubka Šorli je prispevala pesem: »Glas srca«. V verzih Šorlijeva primerja slovenščino z glasom srca.

Učiteljica Mariza Perat v namišljenem intervjuju predstavlja sveto Bernardko lurško, se pravi dekle, kateri se je leta 1858 v Lurdu prikazala Mati božja.

Verska stran za starejšo stopnjo na zanimiv način in z bogatimi ilustracijami prikazuje življenje v Palestini, kako so bile tam urejene hiše in druge življenjske navade, kar seveda omogoča učencem, da lažje razumejo dogodke, ki jih opisuje evangelij. Pater Miran Ploh nadaljuje z rubriko, posvečeno rokohitrstvu in zabavnim čarovniškim igram. Peratova je za to številko »Pastirčka« prispevala tudi fantastično pravljico o obisku iz veselja, Zora Saksida pa basen o »Nezadovoljnem jezku«.

Bliža se pust in v rubriki »Naredi sam« Pastirček nazorno razlaga, kako si lahko vsakdo iz rdeče lepenke in s pomočjo lepila, škarij in vrvice pripravi čudovit kavbojski klobuk. Pustno navdahnjena je tudi pesmica »Razočarani volk«, ki jo je napisala Zora Saksida. Tudi v tej številki »Pastirčka« so zadnje strani posvečene otroškim dopisom, risbicam in spisom. Dopisi iz različnih šol, tokrat predvsem osnovnih in nižjih srednjih šol iz tržaške pokrajine, kažejo, da ima »Pastirček« zares širok krog bralcev.

PROSTOR MLADIH

Ob slovenskem kulturnem prazniku bo SKK dosegel višek sezone

Slovenski kulturni klub že nekaj mesecev deluje s polno paro. Kot je že tradicija, se njegovo delovanje vsako leto obnovi z začetkom šolskega leta. Ko je bil na občnem zboru izvoljen novi odbor, je ta sklenil, da bo SKK letos nudil svojim članom čim več kvalitetnih predavanj. Ugotovil je namreč, da se mlad človek po tednu študija odloči za nekoliko zahtevnejši sobotni večer samo v primeru, če se mu to res splača. In res je Klub letos lahko ponosen na program, ki ga je doslej nudil svojim članom. Na programu so bila predavanja z aktualno tematiko (n.pr. Kaj se dogaja v Sloveniji in Berlinski zid se ruši), predavanja o psiholoških in moralnih problemih mladih (n.pr. Ljubezen in spolnost ali Ali vem, kdo sem in kaj hočem?), nekaj zabavnih večerov z družabnostjo (tu naj še posebej omenimo že tradicionalno zabavno miklavževanje), božični dobrodelni večer s predvajanjem Walt Disneyevih filmov in, predvsem, izredno zanimiva srečanja s slovenskimi literarnimi ustvarjalci.

Letos so ta srečanja pomenila pravo poslastico, saj smo imeli v gosteh tri književnike, ki spadajo v sam vrh sodobne slovenske literature. Ob izidu knjižice, ki jo je Slovenski kulturni klub pripravil in posvetil pisatelju Alojzu Rebuli, smo imeli v gosteh slavljence, ki se je zadržal v prijetnem pogovoru z nami. Imeli pa smo tudi priložnost, da se seznanimo z dvema udstvarjalcema, ki sta prišla k nam iz Ljubljane in ju torej v Trstu skoraj nikoli ne vidimo. To sta bila pesnik Tone Kuntner

in pisatelj Lojze Kovačič. Oba je predstavila profesorica Zora Tavčar Rebula in obe srečanja sta se zaključili z izredno spontan in bogatim razgovorom s priznanima literatoma.

Med ostalim programom te sezone naj omenimo še dve srečanja z nekoliko bolj oddaljenimi slovenskimi skupnostmi: dvakrat smo bili namreč na Koroškem, enkrat pa smo obiskali dijače iz Postojne in jim predavali o naši zamejski stvarnosti. Na ta način smo »prisilili« tudi nekatere naše člane, da so javno nastopili pred številno publiko. Dva člana sta se potem še enkrat opogumila in pripravila kar samostojno predavanje v okviru Kluba. To sta bila Štefan Pahor in Aljoša Saksida, ki sta predavala o znanstveni fantastiki. Zdaj, ko se bližamo slovenskemu kulturnemu prazniku, pa bo aktivnost Slovenskega kulturnega kluba dosegla višek, namreč višek lastne ustvarjalnosti. Priredili smo namreč literarni, likovni in fotografski natečaj in v soboto, 10. februarja, bomo razglasili imena zmagovalcev ter pripravili recital pripevkov ter razstavo likovnih izdelkov in fotografij. Nagrade bo, kot že večkrat v zadnjih letih, darovala draguljarna Malalan z Opčin.

No, potem bomo stopili v pustni čas in, da bi se izognili stereotipnim zabavam, smo si izmislili družabnost z naslovom »Lažem jaz, lažeš ti, veselimo se pa vsi«. Res se bomo vsi veselili na tej predpustni zabavi, ki bo na sporedu 17. februarja? To boste spoznali samo, če se nam boste pridružili!

IZ DELOVANJA DEŽELNE SLOVENSKE SKUPNOSTI

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji obširno razpravljalo o številnih stikih, ki jih je stranka v zadnjem obdobju imela s strankami v Sloveniji, saj je živo zavzeta za razvoj demokracije in suverenosti v Sloveniji. V kratkem bo prišlo do prvega uradnega srečanja med Ssk in Unijo Italijanov iz Istre in z Reke za izmenjavo pogledov na manjšinsko problematiko v obeh deželah in za okrepitev stikov med manjšinama.

Mladinska sekcija Ssk je podala obširno poročilo o velikonočnem seminarju Mladine evropskih narodnostnih skupnosti, ki bo v Gorici od 7. do 13. aprila. To bo nova priložnost za seznanjanje mednarodne javnosti s problemi Slovencev v Italiji in za utrjevanje solidarnosti med manjšinami.

Deželno tajništvo Ssk je tudi izreklo priznanje valdostanskemu senatorju C. Dujanyju, ki je kot edini senator vložil v pristojni komisiji, ki je 21. decembra dokončno odobrila predlog o reformi osnovne šole, popravke glede slovenskih osnovnih šol, ki jih je izdelal Sindikat slovenske šole, njemu pa jih je posredovala Ssk. Popravki so bili načelno osvojeni, razprava pa se zdaj seli v senatno zbornico. Sen. Dujany je pred kratkim tudi dobil odgovor prosvetnega ministra Mattarelle na parlamentarno vprašanje o težavah s štipendijami za izpopolnjevanje šolnikov v Ljubljani. Birokratske zaplete so na ministrstvu končno povsem rešili.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

JOŽKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

XII.

Iz prastarih upodobitev jelena na skalah sklepa A. P. Okladnikov, da gre pri takšnih pripovedkah na območju Evrazije za starodaven mit stepskih ljudstev, predvsem pri Skitih; da ima ta mit svoj začetek že v bronasti in stari železni dobi (ok. 1000 pr. Kr.) in da traja potem vse do 12. oziroma do 14. stol. po Kr. Iz upodobitev jelena, iz katerih omenjeni izvaja takšen sklep, sicer ne izhaja, da gre za zlatorogo žival. To izhaja dejansko iz ohranjenega izročila. Od Skitov da vodijo potem poti umetniškega upodabljanja jelena k Asircem in Babiloncem, v Iran in Indijo; iz Sibirije pa k Rusom in Baltom.

Takšna razlaga ne temelji sicer na dokazanih dejstvih, vendar je povsem verjetna. Nedvomno pa je osnova mita o lovu na sončno žival, kot prispodoba boja med svetlobo in temo, po svojem izvoru še indoevropska. Do takšnega spoznanja prihajajo vsi preučevalci starih pripovedk.

Prvotna sončna žival je bil nedvomno jelen, ki v tem svojstvu v večini mitov prevladuje, in mit o tem kozmičnem lovu ima, kot vse kaže, svoj začetek v predsta-

vi, ki si jo je preprosti človek ustvaril ob jesenskem rukanju jelenov. Toda potem, ko se je ta mit izoblikoval in razširil, je sončna, navadno zlatoroga žival postala sama na sebi simbol, in ne pomeni več nujno jelena, marveč se istoveti z najbolj značilno rogato živaljo v nekem okolju.

Tako se na območju od Alpa preko Balkana in do Egeja pojavi ob prvotnem jeleni tudi kozorog. Že v upodobitvah na situlah iz začetka 5. stol. pr. Kr. povsem prevladujejo jeleni in kozorogi, in sicer na tistih situlah, ki izhajajo iz kulturne skupine Vače (Dolenjska). Motiv o čudežnih zeliščih oz. o čudežni roži ali diktanu, ki ga najdemo že pri Aristotelu, ko govori o kozorogu na Kreti, kakor tudi o pripovedki o Zlatorogu, daje osnovo za sklepanje o medsebojnem prepletanju kulturnih vplivov, kot nam kažejo že upodobitve povsem grških kozorogov (s kozjo brado) na izdelkih iz kulturne skupine Wies (Travnik) pri Lipnici, izhajajoče iz istega obdobja. In ne nazadnje tudi motivi o zlatorogih gamsih v pripovedkah pri Albancih. To je o gamsih, ki so morali biti prvotno še kozorogi, a so potem izginili iz albanskih gora.

Ob sončnem jeleni je na območju med Alpami in Egejem zavzel svoje mesto potemtakem tudi dostojanstveni kozorog, značilen prebivalec visokogoria. Prastara prispodoba o lovu na sončno žival je našla tako svoj odsev tudi v motivu o trentarskem lovcu, ki gre nad Zlatoroga, nad božjo sončno žival, in naide smrt.

Prinovedka o Zlatorogu pomeni torej v svojem jedru nadaljevanje predgovinskega indoevropskega mita o lovu na sončno žival. Dejansko pa je še bolj iznopolnena, zakaj njen nekdanji divji lovec v tem primeru ne predstavlja več nenasledno božanstva viharia, groma in moči, temveč človeka-prestornika v osebi zanelianega trentarskega fanta: na mesto omenjenega božanstva noči pa je stopil *Zeleni lovec*, ki trentarskega lovca zanelia, da vzdigne roko nad božjo stvar, stori zločelo, kar mora potem plačati s svojim življenjem.

Zeleni lovec, ki je Trentaria zanelial v pregrešno dejanje, se pojavlja v slovenskem izročilu kot demon, kot satan v človeški podobi. Svojo barvo ima očitno od tega, da je bil prvotno še gozdni duh, kar kaže na njegovo zares staro poreklo v ljudskem izročilu. Na Tolminskem se je vse do danes ohranila v govoru rečenica, da pride »ta zelen«, kar pomeni satana. Podobno je tudi drugod po Slovenskem. V okolici Kamnika npr. je satan znan pod

STRANKE NA HRVAŠKEM IN V SRBIJI

Republiški sekretariat za pravosodje v Zagrebu je sporočil, da je bilo v ponedeljek, 5. t.m., legaliziranih osem političnih strank. To so Zveza komunistov, Socialistična zveza, Hrvaška socialno-liberalna zveza, Socialno-demokratska stranka Hrvaške, Hrvaška kršćanska demokracija, Radikalno združenje za evropske združene države, Hrvaška demokratska stranka in Hrvaška demokratska skupnost.

V Beogradu pa zaenkrat še niso legalizirali nobene alternativne stranke. Sekretariat za notranje zadeve je sporočil, da so prošnje najavili le radikalni, ki so že pričeli z delovanjem in to na podlagi odloka iz leta 1945, s katerim je bilo radikalom omogočeno politično delovanje. Beograjska podružnica Jugoslovanske zveze za demokratsko svobodo je sicer vložila prošnjo, ki pa je bila zavrnjena. Na podlagi sedanje zakonodaje je namreč prepovedano delovanje političnih strank. Za legalizacijo bo torej treba počakati na izglasovanje novega republiškega zakona.

»STISKA IN SIJAJ SLOVENSKEGA KNEZA« V LJUBLJANI

Mohorjeva družba iz Celovca je letos prvič lahko predstavila svoj knjižni dar v slovenski prestolnici. V zelenem salonu hotela Slon je družba 31. januarja priredila sprejem, na katerem so Tone Pavček, prof. Dušan Moškon in Peter Fister predstavili knjigo »Ta hiša je moja, pa vendar moja ni: arhitektura Zilje, Roža, Podjune«. Avtor knjige je Peter Fister. Zatem je znani časnikar in publicist Bogdan Pogačnik spregovoril o novem romanu Leva Detele z naslovom »Stiska in sijaj slovenskega kneza«. Žal na predstavitvi ni bilo avtorja, ki si iz varnostnih razlogov še vedno ne upa v Slovenijo. Kot znano, Lev Detela živi skoraj 30 let na Dunaju in opravlja izredno pomembno poslanstvo, da ga je treba pravzaprav smatrati za slovenskega kulturnega ambasadorja v avstrijski prestolnici.

BOJ SE BO NADALJEVAL

Afriški narodni kongres se zaenkrat ne odpoveduje oboroženemu boju proti južnoafriškemu režimu. To so sklenili najvišji predstavniki črnske organizacije, ki so se zbrali v Stockholmu kmalu po govoru južnoafriškega ministrskega predsednika De Klerka, ki je preklical prepoved protisegregacijskih združenj in uradno priznal Afriški narodni kongres.

Temnopolti voditelji trdijo, da se morajo tudi glede oboroženega boja še le pogajati z belopolto vlado. Enostransko se mu ne bodo odpovedali kljub De Klerkovim novostim. Pozvali so tudi mednarodno skupnost, naj nadaljuje s pritiski proti južnoafriškemu režimu, vse dokler apartheid ne bo pokopan kot nacizem.

ZADNJI DNEVI ROMUNSKEGA DIKTATORJA

Bukareštanski tednik »Adevarul de dumina« je objavil daljši članek o zadnjih dneh diktatorja Ceausescuja in njegove žene Elene. Dvojico so aretirali v prvih popoldanskih urah 22. decembra v Tirgovistu. Do zajetja naj bi prišlo slučajno. Takoj zatem so ju zaprli v vojašnico v istem kraju, kjer naj bi ostala naslednje tri dni. Sodno obravnavo proti dvojici naj bi organiziral Vojskan Vojiculescu, sedanji ministriški podpredsednik, po naročilu izvršnega odbora Fronte za narodno rešitev. Sodna obravnava se je pričela na božični dan in trajala le dobri dve uri in pol. Takoj po razsodbi je bila izvršena smrtna kazen. Obsojenca so ob treh popoldne pospremili na dvorišče vojašnice in ju ustrelili. Trupli so nato prepeljali v Bukarešto v popolni tajnosti. Začasno so ju skrivali na sedežu obrambnega ministrstva in šele 30. decembra je Vojskan Vojiculescu izdal dovoljenje za pogreb. Pokopana sta na nekem bukareštanskem pokopališču brez vsakršne oznake na grobu, da ne bi prišlo do vandalskih dejanj.

JELCIN PRAVI, DA SO GORBAČOV DNEVI ŠTETI

»Partijski monopol je največje zlo stalizma.« Tako je izjavil vodja levih reformistov v sovjetskem vrhovnem sovjetu Jelcin španskemu listu »El Mundo«. Jelcin se je zavzel za to, da bi se komunisti odpovedali monopolu oblasti, morali pa bi tudi temeljito spremeniti odnose med Kremljem in posameznimi zveznimi republikami ter zmanjšati vojaške in vesoljske stroške, da bi se življenjska raven izboljšala. Drugače je nevarno, da pride do preve revolucije. Tako slab je standard in tako zaostreni so odnosi med narodnimi skupinami.

Jelcin je dejal, da ima Gorbačov štete dneve, če se ne poveže s strankino levico. »Dovolj nam je Gorbačova«, je še izjavil. »ker ni izpolnil obljub«. Kot možnega sobnega voditelja Sovjetske zveze je Jelcin navedel Igorja Jakovljeva, ki je že zdaj dejansko drugi človek v državi.

JOSIP JURAJ STROSSMAYER — 175-LETNICA ROJSTVA

■ nadaljevanje s 6. strani

velikega hrvaškega škofa govoril doktor Vladimir Koščak iz Zagreba.

V organizaciji Jugoslovanske akademije znanosti in univerze v Osijeku bo od 15. do 18. maja mednarodni znanstveni simpozij o liku in delu Josipa Juraja Strossmayerja. Mednarodni simpozij bo potekal v Zagrebu, Osijeku in Djakovu. Simpozij bo gotovo vzbudil zanimanje, saj je jugoslovanska ideja, kot vse kaže, zlasti v političnem pogledu, danes v krizi, kar pa nikakor ne zmanjšuje pomena tega velikega hrvaškega škofa in kulturnega delavca.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

imenom *Zeleni mož*, ki je prihajal na Veliko planino, kakor so pripovedovali, zato da je tam gori gnil *divjo jago*. 40) Verovali so namreč ne le v to, da se divja jaga vrši ob zimskem, temveč tudi, da se vrši prav tako ob poletnem Kresu, ko so bili ljudje na planini. Zelenega moža, Zelenega lovca ali na splošno kot Zelenca so poznali sata na tudi drugod po Slovenskem, pa tudi v germanskih mitih in še drugod. V francoskem Chartresu je npr. v cerkvenem oknu upodobljen satan v zeleni koži in z velikimi zelenimi očmi.

Preučevalcem pripovedke o Zlatorogu resnično poreklo Zelenega lovca seveda ni ušlo, vendar se niso soočili z dejstvom, da ta znana pripovedka z njegovo vlogo ne odseva več samo prastare predstave o boju med svetlobo in temo, zajete v prispodobo kozmičnega lova, temveč da odraža tudi svetopisemsko prispodobo o izvirnem grehu: po satanu (Zelenem lovcu) je zapeljan človek (Divji lovec), ki strelja tako na sončno žival, kar mora potem plačati s smrtjo; kot kazen za človeški rod pa je za zmeraj uničena tudi sončna planina (rajski vrt).

Kdaj se je ta motiv, to je kazen za človeški rod, vključil v zgodbo o Zlatorogu, ni mogoče jasno reči. Po vsej verjetnosti

s krščanstvom, ki je prineslo nauk o izvirnem grehu in solzni dolini, v kateri mora potem človek živeti. Lahko pa bi bil ta motiv še starejši, prav tako indoevropski, kakor je sam lov na sončnega jelena.

Čudežna roža

Lov na sončno žival, ki pripada božjemu svetu, gotovo ne more uspeti. Ranjeni Zlatorog, ki ga je bila zadela krogla iz puške trentarskega lovca, použije čudežno Triglavsko rožo, ki požene povsod tam, kamor je bila padla ena sama kaplja njegove krvi, in je v hipu zdrav. Božji svet ostaja tako nepremagljiv. In tudi v tem motivu, ki govori o čudežni roži, se spajata dve prvini: sončna žival kot simbol neba in roža, zrasla iz zemlje.

Kot že navedeno, nam o čudežni roži oz. zelišču poroča že grški pisatelj in učenjak Aristotel (4. stol. pr. Kr.) v zgodbi o grškem kozorogu, rekoč, da divje koze na Kreti, če jih zadene strelica, použijejo zelišče po imenu *diptam* (diktamnon), da jim potem izloči le-te iz telesa. Tudi v tem primeru gre očitno za predantično zgodbo, povzeto iz ustnega izročila. Upodobitve živali, ki imajo zelišče v gobcu, kakor se pojavijo le stoletje pred Aristotelom na situ-

teh upodobitvah takšni primeri ne morejo predstavljati pasočih se živali, kakor trdijo arheologi. Že zato, ker paša pri živalit ne pomeni nič posebnega, simboličnega, da bi jo bilo vredno upodabljati. Pa tudi same rastline v gobcih živali imajo na upodobitvah jasne oblike zališča, ki je lahko samo zdravilno ali čudežno, ne pa navadna trava.

Po Aristotelu omenjajo čudežno zel še drugi grški in za njimi latinski pisatelji, tako že njegov učenec in prijatelj Teofrast v svoji »Historia plantarum« (IX 16, 1), ki v tej zvezi omenja kar tri vrste diptam. Pravi diptam, psevdodiptam in sisimber. Vendar iz njegovih opisov ni mogoče ugotoviti, za katere rastline natančno gre. V naslednjem, to je v 3. stol. pr. Kr. omenja to čudežno rastlino tudi Antiaon Karist, znan kot pisec čudovitih zgodb. In v 1. stol. pr. Kr. v svoji »De natura deorum« (II 50, 126) tudi znani Cicero, kakor tudi Vergil v epu »Eneida« (XII, 412). Zatem pa v 1. stol. po Kr. tudi znameniti Plutarh v svoji razpravi »De sollertia animalium« (p. 974 D). 41)

(Dalje)

40) T. Cevc, itm., str. 93

41) Paulys Real-Encyklopädie, Stuttgart 1924 (Steinbock)